

УДК 711.11

Осетрін М.М.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
"МІСЬКЕ БУДІВНИЦТВО ТА ГОСПОДАРСТВО" В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ
НА ДВОСТУПЕНЕВУ СИСТЕМУ В ІНЖЕНЕРНІЙ ОСВІТІ**

(матеріали доповіді автора статті, голови секції "Міське будівництво і господарство" Науково-методичної комісії з будівництва та архітектури МОН України на нараді завідувачів профілюючих кафедр спеціальності "Міське будівництво і господарство" ВНЗ України в Київському національному університеті будівництва і архітектури 13-14 листопада 2008 року).

Більше 60 років в Україні ведеться підготовка фахівців за спеціальністю "Міське будівництво і господарство" (МБГ) [1]. Корегувалась назва спеціальності але базова підготовка фахівців залишалась сталою. Фахівці з вищою освітою за спеціальністю МБГ готувались і готуються в даний час для широкого кола діяльності в сферах будівництва, містобудування, житлово-комунального комплексу та управління територіального розвитку.

Рівень підготовки надає їм можливість кваліфіковано вирішувати складні інженерні задачі та професійні проблеми, займати керівні посади, як в управлінні структурними підрозділами будівельної галузі, так і ефективно працювати на державних посадах.

Так тільки у Київському національному університеті будівництва і архітектури багато випускників стали докторами і кандидатами наук, лауреатами державних премій, заслуженим працівниками науки і техніки, заслуженими архітекторами і будівельниками, дійсними членами та член-кореспондентами Академії мистецтв України, Академії будівництва України та Української академії архітектури.

Значна когорта випускників займала та займає важливі керівні посади на рівні державних органів влади, міського управління, управління значними будівельними та проектними організаціями.

Це надає можливість бути впевненим, що рівень підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальністю МБГ відповідає вимогами будівельної галузі. Надалі виникає необхідність збереження накопиченого досвіду підготовки спеціалістів та адаптувати його в умовах переходу на двоступеневу систему в інженерній освіті України.

Зараз 14 вищих навчальних закладів України мають ліцензії на підготовку по денній та заочній формі навчання за державним замовленням та контрактній основі біля 1000 фахівців з вищою освітою за цією спеціальністю щорічно.

Аналіз показує, що спеціальність МБГ користується популярністю у абітурієнтів.

В цілому на випускаючих кафедрах ВНЗ України створена необхідна база, сформовано кваліфікований науково-педагогічний склад, продовжує зростати навчально-методичне супроводження навчального процесу.

Викладачі кафедр займаються науковою діяльністю, підготовкою до захисту кандидатських та докторських дисертацій, удосконаленням навчального процесу, керують підготовкою магістрів і аспірантів.

Позитивним є те, що до начального процесу залучаються висококваліфіковані фахівці будівельної галузі з даної спеціальності, які мають наукові ступені доктора або кандидата наук, почесні звання та відзначені державними преміями в галузі науки і техніки або архітектури

Стратегія розвитку вищої освіти України передбачає створення умов ВНЗ максимально реалізувати свій індивідуальний потенціал підготовки фахівців та адаптувати напрацювання організації навчального процесу до принципів, норм, стандартів і основних положень європейського простору [2,3,4].

За планом роботи секції "Міське будівництво і господарство" Науково-методичної комісії з будівництва та архітектури Міністерства освіти і науки України у Київському національному університеті будівництва і архітектури на базі кафедр "Міське будівництво" і "Міське господарство" 13-14 листопада 2008 року відбулась Всеукраїнська нарада завідуючих кафедр ВНЗ України, які ведуть підготовку фахівців з вищою освітою за спеціальністю "Міське будівництво і господарство".

Головним напрямком роботи наради було скоординувати діяльність кафедр по організації підготовки фахівців за спеціальністю МБГ в умовах переходу на двоступеневу систему в інженерній освіті. В роботі наради прийняли участь представники 14 ВНЗ України, а також представники наукових та проектних організацій, будівельних компаній, галузевих академій, міністерств і відомств, які зацікавлені у якісній підготовці фахівців для будівельної галузі України за спеціальністю МБГ.

Були заслухані доповіді учасників наради з напрямків:

- удосконалення системи підготовки фахівців за спеціальністю МБГ в умовах переходу на двоступеневу систему в інженерній освіті України;
- освітньо-кваліфікаційні вимоги і освітньо-кваліфікаційні програми підготовки фахівців за спеціальністю МБГ для будівельної галузі України;
- організаційно-методичне, кадрове та інформаційно-технологічне забезпечення навчального процесу для підготовки фахівців за спеціальністю МБГ в Україні.

У доповідях та обговоренні розглянуті наступні питання:

- формування навчального процесу за спеціальністю МБГ;
- доцільність збереження підготовки фахівців для будівельної галузі України за освітньо-кваліфікаційним рівнем фахівця – бакалавр за спеціальністю МБГ(професійне спрямування);
- збільшення терміну підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем фахівця – магістр за спеціальністю МБГ – 1, 5 роки;
- зміст та вимоги щодо кваліфікаційної роботи після закінчення навчання за навчальним планом бакалаврського рівня;
- удосконалення практичної підготовки за спеціальністю МБГ;
- тестування як метод інтенсифікації навчального процесу;
- зв'язок навчального процесу з науково-технічними проблемами будівництва та спеціалізацією випускників з максимальним наближенням до сфери їх майбутньої професійної діяльності;
- організація підготовки фахівців за спеціальністю МБГ за окремими спеціалізаціями;
- перспективні напрями вдосконалення підготовки фахівців за спеціальністю МБГ;
- поширення раціонального природокористування та енергозбереження в системі підготовки фахівців за спеціальністю МБГ (відповідна тематика дипломних та магістерських робіт);
- обмін інформацією між навчальними закладами щодо іновачій в організації навчального процесу за спеціальністю МБГ;
- формування вузівської та міжвузівської електронної бібліотеки для забезпечення якості підготовці фахівців за спеціальністю МБГ;
- впровадження сучасних технологій та засобів навчання;
- пошук і отримання через Інтернет фактичних версій підручників, наукової та нормативної літератури, а також патентної інформації;
- забезпечення та якість навчальних посібників, підручників та науково-методичної документації навчального процесу за спеціальністю МБГ;

- формування міжвузівських авторських колективів для розробок навчальних програм, навчальних посібників, підручників для студентів, які навчаються за спеціальністю МБГ;
- організація щорічного огляду-конкурсу за спеціальністю МБГ (за окремими дисциплінами, курсовому та дипломному проектах);
- проходження процедури міжнародної акредитації як складова підвищення якості освіти та формування фахівців за спеціальністю МБГ;
- залучення галузевих міністерств та відомств, базових проектних інститутів та будівельних компаній щодо підвищення практичної підготовки та формування відповідних освітньо-кваліфікаційних вимог для фахівців за спеціальністю МБГ;
- відповідність фахової підготовки викладачів випускаючих кафедр за спеціальністю МБГ;
- формування системи післявузівської підготовки та перепідготовки фахівців з вищою освітою за спеціальністю МБГ для будівельної галузі України (формування інтегрованих навчальних процесів);
- участь викладачів у розробках державних нормативних документів в галузі будівництва та комунального господарства.

З переліку піднятих на нараді питань бачимо необхідність постійного обміну досвідом їх вирішення для забезпечення якісної організації навчального процесу.

Вони ускладнюються в умовах переходу на двохступеневу систему. Тому виникла потреба обумовлення деяких концептуальних питань підготовки інженерних кадрів по спеціальності МБГ при розробці стандартів вищої професійної освіти. Доцільно перелічені питання об'єднати у 4 принципові блоки:

- розробка вимог до результатів освоєння освітніх програм бакалаврів і магістрів за спеціальністю МБГ;
- формування та оптимізація компетентно орієнтованого змісту освіти при двоступеневій підготовці інженерних кадрів за спеціальністю МБГ;
- підходи до формування та розвитку професійних і універсальних компетенцій бакалаврів і магістрів за спеціальністю МБГ;
- забезпечення вимог до кваліфікації професорсько-викладацького складу при переході до дворівневої підготовки фахівців за спеціальністю МБГ.

Вимоги щодо результатів освоєння освітніх програм бакалаврів і магістрів повинні бути зорієнтовані на відповідність посадових обов'язків фахівців зі спеціальності МБГ (табл. 1).

Таблиця 1

Фахівець зі спеціальності "Міське будівництво та господарство" може працювати в якості:

1. Фахівця відповідних підрозділів, установ і підприємств, зайнятих: плануванням, забудовою, управлінням розвитком територій регіонів, міст, сільськогосподарських населених пунктів, соціальної і інженерної інфраструктур; плануванням, обліком і аналізом матеріальних і трудових ресурсів населених місць;
2. Фахівця у функціональних і лінійних підрозділах міських експлуатаційних служб;
3. Фахівця відповідних підрозділів підприємств, зайнятих управлінням міського господарства, матеріальними і трудовими ресурсами, маркетингом, фінансами, плануванням, обліком і аналізом діяльності;
4. Фахівця в державних управлінських структурах, проектних організаціях, ріелтерних, архітектурно-будівельних фірмах, відповідних банківських структурах, інвестиційних фондах, фондових і товарних біржах;
5. Наукового співробітника в науково-дослідних організаціях і лабораторіях, які займаються проблемами стратегічного управління, планування, проектного управління, будівництва містобудівних систем.

Компетентно-орієнтований зміст освіт при підготовці інженерних кадрів по спеціальності МБГ треба формувати на відповідності якостям запропонованим на схемі 1.

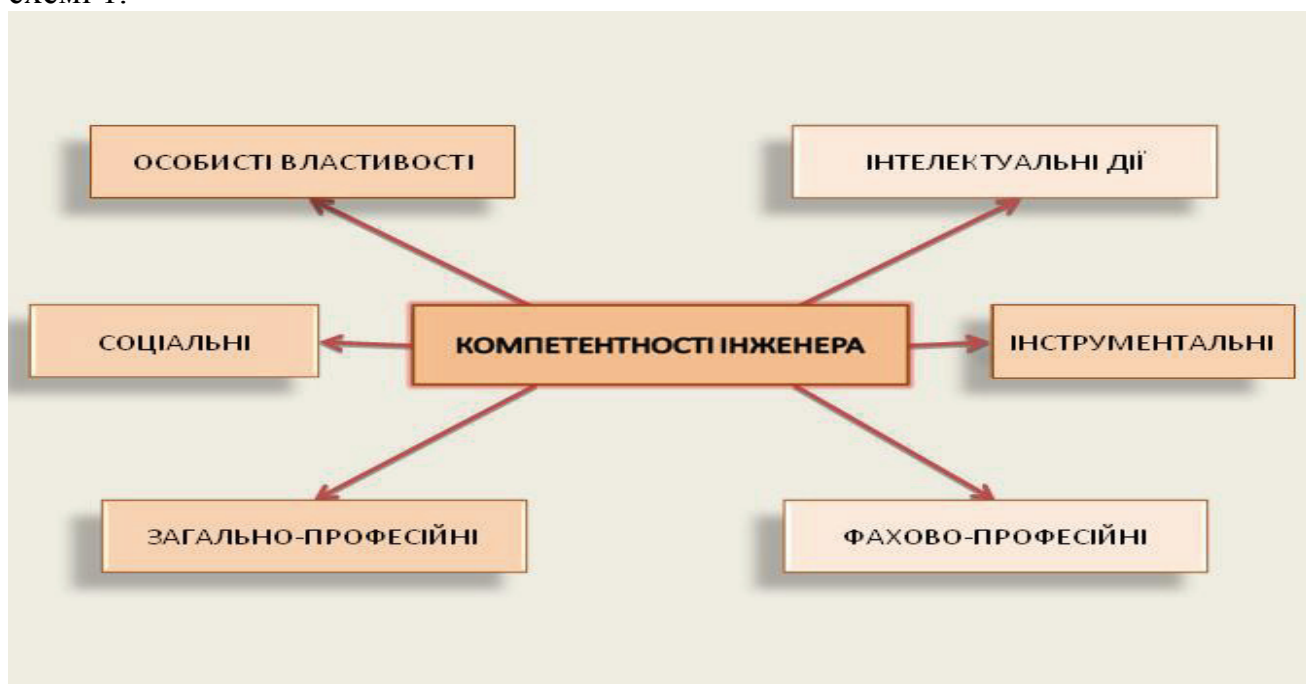

Схема 1.

Базовими компетентносними ознаками майбутнього фахівця пропонується враховувати (табл. 2):

Таблиця 2

БАЗОВІ КОМПЕТЕНЦІ ІНЖЕНЕРА

Фахово-професійна	володіння нормами та правилами професійної діяльності у відповідній галузі
Інструментальна	володіння іноземною мовою, комплексом інформаційних технологій, проектуванням та аналітикою, володінням методами управління в економіці, фінансах, корпоративному секторі, спеціальній сфері
Менеджерська	вміння вчитися, працювати в колективі, керувати людьми

Розглянуті на нараді концептуальні питання треба враховувати при розробці нового покоління стандартів підготовки фахівців за спеціальністю МБГ.

Важливим моментом удосконалення організації навчального процесу є упорядкування змісту підготовки фахівців, в першу чергу це стосується циклу професійної та практичної підготовки:

- планування та благоустрій міст;
- міські вулиці і дороги;
- міський транспорт;
- інженерна підготовка міських територій;
- утримання міської забудови;
- виробнича практика.

Обов'язковим елементом контролю якості підготовки фахівців за спеціальністю МБГ повинна бути розроблена ефективна система контрольних тестів. Вона повинна використовуватися у період навчання, бакалаврських іспитах, проведення олімпіад, акредитації ВНЗ.

Розглянута та узгоджена на нараді навчальна програма з дисципліни „Планування та благоустрій міст” та зміст курсового проектування за цією дисципліною – перша ластівка, яка надає можливість працювати ВНЗ за єдиною програмою.

Прийнято рішення щодо проведення восени 2009 р. на базі Харківської національної академії міського господарства конкурсу курсових проектів з дисципліни „Планування та благоустрій міст”, олімпіади з дисциплін „Планування та благоустрій міст” та „Міський транспорт”, огляду дипломного проекту зі спеціальності МБГ.

Планується що надалі такі огляди-конкурси та олімпіади по спеціальності будуть проводитися щорічно на базі ВНЗ України де ведеться підготовка фахівців по спеціальності МБГ.

При цьому планується проведення семінарів для викладачів, які забезпечують організацію навчального процесу по дисциплінам циклу професійної та практичної підготовки за напрямом „Будівництво” спеціальності МБГ.

На основі обговорення доповідей і пропозицій учасники семінару-наради прийняли рішення:

- схвалити проведення щорічних нарад завідуючих кафедрами сумісно з секцією „Міське будівництво та господарство” НМК з будівництва і архітектури МОН України за загальним напрямом обговорення питань покращення якості підготовки фахівців-інженерів для будівельної галузі України в умовах переходу на двоступеневу систему (секція МБГ НМК України, зав. каф. ВНЗ України);
- вважати за доцільне зберегти підготовку фахівців будівельної галузі України за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр за спец. МБГ (професійне спрямування) та прийняти участь у розробці освітнього стандарту вищої професійної освіти (секція МБГ НМК України, зав. каф. ВНЗ України);
- при розробці освітнього стандарту вищої професійної освіти за напрямом „Будівництво” прийняти за основу запропонований компетентносний підхід (секція МБГ НМК України);
- прийняти за основу організації навчального процесу по дисципліні „Планування та благоустрій міст” для студентів спец. МБГ навчальну програму, яка розроблена у Київському національному університеті будівництва і архітектури (зав. каф. ВНЗ України);
- вважати за доцільне щорічно проводити огляди-конкурси курсових, дипломних та магістерських робіт за спеціальністю (секція МБГ НМК України, зав. каф. ВНЗ України);
- щорічно проводити олімпіаду бакалаврів за спец. МБГ секції „Міське будівництво та господарство” НМК з будівництва та архітектури розробити та затвердити відповідне положення (2009 р. ХНАМГ, секція МБГ НМК України, зав. каф. ВНЗ України);
- розробити підходи до формування та розвитку професіональних та універсальних компетенцій бакалаврів і магістрів за спеціальністю ”Міське будівництво та господарство (секція МБГ НМК України, зав. каф. ВНЗ України);

- створити ефективну систему підвищення кваліфікації викладачів випускаючих кафедр (секція МБГ НМК України, зав. каф. ВНЗ України);
- розробити пропозиції щодо покращення практичної підготовки бакалаврів (секція МБГ НМК України, ХНАМГ);
- посилити зв'язок кафедр з проектними та будівельними організаціями, створювати навчально-науково-виробничі комплекси;
- поширити підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації інженерних кадрів за індивідуальними програмами погодженими з підприємствами.

Література

1. Голуб М.Г. Киевский институт гражданских инженеров (история забытого института)//Містобудування та територіальне планування, вип. 19. – К.: КНУБА, 2004. - С.6-14.
2. Барабаш И.В., Керш В.Я., Чабаненко П.Н. Методологические аспекты формирования выпускной магистерской работы по специальности "Городское строительство и хозяйство"//Містобудування та територіальне планування, вип. 31. – К.: КНУБА, 2008. - С.11-12.
3. Найманов А.Я. Адаптация учебных планов по специальности "Городское строительство и хозяйство" к требованиям европейского союза//Містобудування та територіальне планування, вип. 31. – К.: КНУБА, 2008. - С. 230-241.
4. Шостак А.В. Впровадження тестового контролю знань студентів (на прикладі програми OPENtest)// Містобудування та територіальне планування, вип. 31. – К.: КНУБА, 2008. - С. 459-461.

Анотація

Викладено підхід до організації підготовки фахівців за спеціальністю „Міське будівництво та господарство” в умовах переходу на двоступеневу систему в інженерній освіті.

Аннотация

Изложено поход к организации подготовки специалистов по специальности „Городское строительство и хозяйство” в условиях перехода на двухступенчатую систему в инженерном образовании.